

SAKSFRAMLEGG

Økonomi- og handlingsplan 2026-2029

Utvalgssak	Utvalg	Møtedato
	Formannskapet	27.11.2025
	Kommunestyre	11.12.2025

Kommunedirektørens innstilling:

Kommunedirektøren anbefaler formannskapet å gi følgende innstilling til kommunestyret:

Økonomi- og handlingsplan 2026-2029 legges ut på offentlig høring frem til endelig behandling i kommunestyre 12.12.2024. Følgende budsjettvedtak legges til grunn:

- Økonomi- og handlingsplan 2026-2029, inkludert årsbudsjett og økonomiplan, vedtas i samsvar med forskriftsmessige oversikter i kommunedirektørens forslag til Økonomi- og handlingsplan 2026-2029, herunder:
 - Hovedoversikt drift slik den kommer frem av Bevilgningsoversikt drift etter §5-4 første ledd
 - Netto driftsbudsjett per virksomhetsområde slik det kommer frem av Bevilgning drift etter §5-4 andre ledd
 - Hovedoversikt investering slik den kommer frem av Bevilgningsoversikt investering etter §5-5 første ledd
 - Investeringsbudsjett per virksomhetsområde slik det kommer frem av Bevilgningsoversikt investering etter §5-5 andre ledd
- Handlingsplanen beskrevet i dette dokument legges til grunn i det videre arbeidet i kommunen.
- I medhold av eiendomsskatteloven §§ 2 og 3 skal det skrives ut eiendomsskatt på alle faste eiendommer i hele kommunen. Det stadfestes med hjemmel i eiendomsskatteloven at tidligere vedtak om utskrivning av eiendomsskatt på alle faste eiendommer også skal gjelde for 2026. Den generelle skattesatsen som skal gjelde for de skattepliktige eiendommer settes til 3 promille. I medhold av eiendomsskatteloven §§ 10 og 12 bokstav a differensieres satsene ved at den skattesats som skal gjelde for bolig- og fritidseiendommer settes til 2 promille med et bunnfradrag på 200 000 kroner.
- Kommunedirektøren delegeres fullmakt til gjennomføring av vedtatte investeringsprosjekt for 2026, herunder:
 - Lån til finansiering av investeringer, inntil 46,794 mill. kroner.
 - Avdragstid vurderes slik at krav om minimumsavdrag oppfylles. Kommunedirektøren gis fullmakt til å velge finansieringskilde og akseptere øvrige lånevilkår.
- Kommunedirektøren gis fullmakt til å ta opp lån på inntil 5,000 mill. kroner i Husbanken til Startlån.
- Kommunedirektøren delegeres fullmakt til å gjennomføre budsjettreguleringer knyttet til fordeling av lønnsoppgjør og sosiale utgifter 2026.
- Gebyrer, avgifter og brukerbetalinger for 2026, vedtas i tråd med "Gebyrliste".
 - Gebyrer, avgifter og brukerbetalinger fastsettes ut i fra de til enhver tid gjeldende lover, forskrifter og retningslinjer.

- b) Nye gebyrer, avgifter og brukerbetalinger gjøres gjeldende fra 1. januar 2026 dersom ikke annet er fastsatt.
- 8. Driftstilskudd til Krødsherad kirkelige fellesråd for 2026 settes til 3 230 000 kroner.
- 9. Fordeling av tilskudd 2026 vedtas i tråd med tilskuddslisten vedlagt i økonomi- og handlingsplan 2026-2029.
- 10. Resterende driftsmidler pålydende 800 000 kr. tildelt stedsutvikling Krøderen og Noresund avsettes til bundne driftsfond for bruk i 2026.

Begrunnelse:

Kommunelovens §§ 14-1 og 14-2 beskriver kommunestyrets plikter i forbindelse med økonomiplaner og økonomistyring. Kommunestyret skal en gang i året vedta budsjett for kommende driftsår. Budsjettet er bindende for organisasjonens arbeid i budsjettåret. Det skal også vedtas en økonomi- og handlingsplan som skal omfatte neste fireårsperiode. Handlingsplanen skal synliggjøre økonomiske konsekvenser de etterfølgende år av tiltak i årsbudsjettet og gi uttrykk for kommunens mål og strategier basert på kommuneplanens langsiktige deler. Kommunedirektøren har ansvar for å fremme forslag til årsbudsjett, økonomi- og handlingsplan.

Det er kommunestyret selv som vedtar økonomi- og handlingsplan, og vedtaket skal fattes innen utgangen av året før det aktuelle budsjettåret.

Saksopplysninger:

Bakgrunn

Kommunedirektørens fullstendige forslag til Økonomi- og handlingsplan 2026-2029 finnes på kommunens hjemmeside (<https://www.krodsherad.kommune.no/>) eller gå direkte til dokumentet på denne lenken:

[Økonomi- og handlingsplan 2026-2029](#)

Grunnlaget for kommunedirektørens arbeid med budsjett og handlingsplan er gjeldende kommuneplan, Økonomi- og handlingsplan 2025-2028, Langsiktig drifts- og investeringsplan (LDIP) 2025-2044, workshop budsjett og enkeltvedtak i kommunestyret, tertialrapporter gjennom året og sentrale føringer fra statsbudsjettet.

Kommunedirektøren presenterte sitt forslag for kommunestyret i møte 30.10.25. Dette er i etterkant revigert etter kommunestyrevedtak samme dag som påvirker budsjettgrunnlaget. Endelig behandling blir i formannskapet 27. november med innstilling til kommunestyret som legges ut på 14 dagers offentlig høring. Kommunestyret behandler sak om Økonomi- og handlingsplan 2026-2029 i sitt møte 11. desember.

Befolkning

I kapittelet om befolkningsframskriving er SSB lav vekst alternativet som harmonerer best med Telemarksforskning sitt hovedscenario, og er derfor lagt til grunn. Et underliggende utviklingstrekk som virker inn på tjenestene er volumet av tjenestemottakere. Befolknings-framskrivningene forteller at det i 2035 vil være 35 % færre elever i grunnskolen (-95 elever), og en økning på 62 % (+63 eldre) i aldersgruppa 80-89 år. Dette er nødt til å bety at noe ressursinnsats må flyttes fra skole til omsorg, og må håndteres som en del av en større omstilling. Basert på statens kostnadsnøkler som ligger til grunn

for rammeoverføringene og ovennevnte befolkningsframskriving, innebærer det at om lag 18. mill. kr. bør flyttes fra grunnskolen til tjenester til aldersgruppa 80-89 år innen år 2035.

Økonomiske forhold

Balanse i økonomien er en viktig forutsetning for et godt tjenestetilbud over tid. Det bør også være en målsetting om å bygge opp fondsreserver for å møte fremtidige behov og variasjoner i driften, samt bygge opp egenkapital til investeringer. Årsbudsjettet er en bindende økonomisk plan for hele kommunens tjenesteleveranse. Skjer det endringer i løpet av budsjettåret som får betydning for årets inntekter eller utgifter skal det foretas nødvendige endringer i budsjettet. Endringer som påvirker de økonomiske rammene i sektorene eller de sentrale budsjettpostene skal vedtas av kommunestyret.

Kommunen får i 2026 en realvekst i de frie inntektene som består av skatt og rammetilskudd på 4,2% som er over landsgjennomsnittet (4,1%). Samtidig medfører de tyngre investeringene utgifter som fører til at økningene ikke er tilstrekkelig til at driftsnivået fra 2025 kan opprettholdes og samtidig ivareta målet om et netto driftsresultat på 2 prosent av brutto driftsinntekter. Det er derfor lagt inn et rammetrekk i sektorene for 2026 for å redusere ressursbruk, fremdeles uten av målet for netto driftsresultat nås. For resterende periode 2027 til 2029 vil det være et økende omstillingsbehov for å opprettholde økonomisk handlefrihet.

Handlingsplan

Kommuneplanens samfunnsdel er med i grunnlaget for utarbeidelse av økonomi- og handlingsplan. I økonomi- og handlingsplan 2026-2029 er det ikke utarbeidet spesifikke oppdrag. Rapportering på handlingsdelen vil i løpet av 2026 være på utvalgte hovedmål, hvor det har vært aktivitet eller utvikling i rapporteringsperioden. Denne rapporteringen vil komme i tillegg til eventuelle verbaloppdrag som gis under budsjettbehandlingen.

Bakgrunn for revideringer av kommunedirektørens forslag

12.11.25 ble det publisert revideringer av kommunedirektørens forslag med bakgrunn i vedtak fattet i kommunestyret 30.10.25 og som påvirker budsjettet. Bortfall av retaksering som grunnlag for utskrivning av eiendomsskatt i vedtak KS 102/25, medfører et årlig inntektsbortfall på rundt 4,000 mill. kroner i perioden 2027 til 2029. Videre ble det fattet ytterligere bruk av disposisjonsfond gjennom ulike vedtak på til sammen 5,600 mill. kroner.

Inntektsfallet og reduksjonen av disposisjonsfond fører til et ytterligere behov for å justere ned utgiftssiden av budsjettet. Premisset om økte inntekter på eiendomsskatt fra 2027 har ligget inne i LDIP siden mars 2024, og lå til grunn for budsjettarbeidet i år. Endringer i forutsetninger har gjort at det har vist seg nødvendig å nedskalere investeringsbudsjettet. Det er allerede lagt til grunn en rammereduksjon på om lag 3,5 mill. kr i sektor-driften for 2026, og det ligger omstillingsgevinster fram til 2029 pålydende ytterligere 7 mill. kr. En ytterligere reduksjon eller omstillingseffekt anses pr nå som lite realistisk.

Investeringsporteføljen er for årene 2026 og 2027 nedjustert, og det foreslåtte låneopptaket er redusert med om lag 46 mill. kr. Dette reduserer finansutgiftene med rundt 2,1 mill. kr. årlig. Prosjektet Krødsherad ungdomsskole-samfunnshus er forslagsvis satt til 85 mill. kr. og det er tatt ut noen andre investeringer. Posten til utbedring av idrettsanlegget på Noresund er økt med 6 mill. kr. på bakgrunn av en teknisk feil i oppsettet. Om finansutgiftene skulle vært redusert tilsvarende inntektsbortfallet i eiendomsskatten, ville det medført et behov for redusert låneopptak på nærmere 75 mill. kroner for 2026 og 2027.

Et annet alternativ kunne vært å justere ned all avsetning til disposisjonsfond og kun styrt mot netto driftsresultat i balanse. Dette ville bryte med statsforvalters og Krødsherad kommunes eget regelverk for en bærekraftig økonomi. Videre er erfaringene at bruk av disposisjonsfond er nødvendig gjennom året, noe som stadig vil tære på beholdningen. Uten avsetninger vil det økonomiske handlingsrommet krympe, noe også reduserte renteinntekter ville bidratt til.

Tiltak på tyngre planarbeid for 2026 som var foreslått dekket av disposisjonsfond er tatt ut av økonomiplanen. Endringen medførte at kommunen balanserer netto driftsresultat for 2026 og bygger nødvendige reserver til disposisjonsfondet framover fremfor å tære på beholdningen fram mot 2029.

Kommunedirektørens vurdering:

Ved inngangen til 2026 ferdigstilles to relativt store byggeprosjekter; brannstasjon med teknisk sentral og ny barneskole. Kommunehuset har gjennomgått sin sårt tiltrengte oppgradering tidligere i år. I 2026 og 2027 fullføres den store satsingen på fornyelse av bygg og anlegg med nytt idrettsanlegg på Noresund og ny ungdomsskole med samfunnshus på Krøderen. Når dette er gjort er alle formålsbygg nye eller nyrenovert de siste 15 årene. Det betyr at kommunen vil være bygningsmessig svært godt utrustet til å møte framtida, og at det kun vil være vedlikehold som forbruker ressurser en god del år framover. Pr nå antas det at det neste behovet som må dekkes er innenfor eldreomsorg på institusjon, med andre ord en utvidelse av kapasiteten på Kryllingheimen. Hvordan det skal løses og når behovet vil oppstå er uklart, men det anses som lite sannsynlig av det vil måtte skje noe på denne sida av 2030-tallet.

I fjorårets budsjett og handlingsplan fastslo kommunedirektøren av gullalderen i norske kommuner var forbi. I 2024 gikk 206 norske kommuner med underskudd, og 180 kommuner ble vurdert til å ha et begrenset økonomisk handlingsrom. Kommunegjelda var og er rekordhøy, og det er høy rente. Etter mange år med gode økonomiske resultater og en solid oppbygging av fond er det et nytt alvor som nå preger budsjettarbeidet. Tyngre økonomiske realiteter slår inn også i Krødsherad. Kostnadene vokser mer enn inntektene. Den ekspansive investeringsplanen gir utslag, og fra at netto finanskostnader i årene 2022-2024 spiste 1-2 % av driftsramma, vil tilsvarende tall for årene 2026-2029 være rundt 10 %. Nye behov innenfor omsorg påvirker også.

I forslaget til 2026-budsjettet er skole styrket blant annet for å kunne drifte SFO to steder. Økte kostnader til veterinær, barnevern og psykolog er bakt inn, og det er prioritert økt mellomleder-ressurs til omsorg og forebyggende helse. Utover dette er dagens rammer i hovedsak videreført med deflatorjustering. Tidligere har planarbeid vært en del av investeringsbudsjettet. Det ble klart ved siste årsavslutning av det meste av planarbeid skal ses på som en ordinær driftskostnad. Det er ikke mulig å finne midler til dette innenfor ordinære sektorrammer, og i nåværende budsjettforslag er det prioritert midler til planen for renovasjon og omlastningsstasjon med finansiering fra disposisjonsfond fritt.

Siste fase av budsjettarbeidet ble ekstra vanskelig med bortfall av eiendomsskatteinntekter. Kommunedirektøren har i dette arbeidet ikke funnet andre muligheter til saldering enn å redusere den opprinnelige investeringsplanen. Dette for å kunne planlegge for en framtidig bærekraftig kommuneøkonomi. I det reviderte forslaget legges til opp til avsetninger til disposisjonsfond fram mot 2029, noe som er positivt. Med bakgrunn i det høye gjeldsnivået anses dette også som nødvendig. Rammereduksjoner og omstillingseffekter er videreført som i det opprinnelige forslaget, og det må

gjøres en grundig jobb med dette. Pr nå er det vanskelig å peke på konkrete konsekvenser av kostnadsreduksjonene, og kommunedirektøren finner det vanskelig å budsjettere med ytterligere effektiviseringsgevinster på nåværende tidspunkt. Kommuneøkonomien blir uansett mer sårbar enn den historisk sett har vært, og det kan bli nødvendig å ty til inntektsreserven som pr nå ligger urørt. Det er også viktig å være klar over at noen forutsetninger ligger utenfor kommunens kontroll. De grepene som er tatt i budsjettforslaget vil måtte bety en noe større nøkternhet i drifta, og det blir også viktig med en kontinuerlig overvåkning av den økonomiske utviklingen. Basert på dagens kunnskap skal det være mulig og fortsatt ivareta en god/forsvarlig kommunal tjenesteproduksjon, samtidig som økonomien balanseres.

Når vi nå beveger oss inn imot tyngre økonomiske tider er det viktig å være oppmerksom på utgangspunktet. Vi har kompetente og dedikerte medarbeidere som sørger for gode tjenester, vi har aktive lokalsamfunn i Krødsherad som engasjerer seg for fellesskapet og gjør en innsats, vi har et næringsliv som gror godt og det er ingen tvil om at kommunestyret har ambisjoner om at Krødsherad fortsatt skal være en av de beste stedene å bo. Dette er et godt utgangspunkt for også å klare å håndtere mer krevende oppgaver.